



Р. Я. Яремко, А. А. Ревера

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2781-7788> – Р. Я. Яремко

<https://orcid.org/0009-0003-3077-4090> – А. А. Ревера



r.yaremko@ldubgd.edu.ua

СУЧАСНА СИСТЕМА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ В УКРАЇНІ

У статті на основі науково-теоретичного аналізу нормативних документів розглянуто сучасну систему психологічного забезпечення професійної діяльності фахівців екстремального профілю в Україні, а саме на прикладі: Збройних Сил України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України. При обґрунтуванні психологічного забезпечення усіх сфер життєдіяльності екстремального профілю, виявлено, що його координація здійснюється психологічною службою. До числа фахівців, що здійснюють психологічне забезпечення в секторі безпеки та оборони входять: психологи територіальних органів управління, психологи спеціальних регіональних центрів швидкого реагування та підрозділів центрального підпорядкування, а також психологи ЗВО із специфічними умовами навчання. Основною метою діяльності підрозділів психологічного забезпечення є підвищення ефективності службового процесу, розвиток і формування зрілої професійно орієнтованої особистості, захист психічного здоров'я і соціального благополуччя всіх учасників службового процесу, зокрема допомога населенню в умовах війни.

Виявлено, що психологічне забезпечення фахівців для виконання професійної діяльності в екстремальних умовах має низку відмінностей, оскільки залежить від специфіки, завдань та функцій, психологічного супроводження, проте основним вектором, що їх об'єднує, є цілеспрямована психологічна діяльність, яка забезпечує належний рівень підготовленості фахівця, чи то колективу до роботи в ситуаціях ризику й небезпеки для їх життя і здоров'я, а також відновлення їх психоемоційного стану від наслідків негативних чинників, що впливають як на професійну, так і повсякденну життєдіяльність. Компетентність психологічних служб сприяє позитивній та продуктивній психоемоційній життєдіяльності фахівців ризиконебезпечних професій.

Ключові слова: психологи, психологічна служба, екстремальні умови, психологічна готовність, психологічне забезпечення.

R. Ya. Yaremko, A. A. Revera

Lviv State University of Life Safety, Lviv, Ukraine

THE MODERN SYSTEM OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF EXTREME PROFILE SPECIALISTS IN UKRAINE

The article, based on a scientific and theoretical analysis of regulatory documents, examines the modern system of psychological support for the professional activity of extreme profile specialists in Ukraine, namely on the example of: the Armed Forces of Ukraine, the State Emergency Service of Ukraine, the National Police of Ukraine. When substantiating the psychological provision of all spheres of life activity of an extreme profile, it was found that its coordination is carried out by the psychological service. Specialists providing psychological support in the security and defense sector include: psychologists of territorial management bodies, psychologists of special regional rapid response centers and units of central subordination, as well as psychologists of higher education institutions with specific training conditions. The main goal of the psychological support units is to increase the efficiency of the service process, develop and form a mature professionally oriented personality, protect the mental health and social well-being of all participants in the service process, in particular, help the population in wartime conditions.

It was found that the psychological support of specialists to perform professional activities in extreme conditions has a number of differences, as it depends on the specifics, tasks and functions, psychological support, but the main vector that unites them is purposeful psychological activity, which ensures the appropriate level of preparedness of the specialist, whether it is for the team to work in situations of risk and danger to their life and health, as well as recovery of their psycho-emotional state from the consequences of negative factors that affect both professional and everyday life activities. The competence of psychological services contributes to the positive and productive psycho-emotional life of specialists in risky professions.

Key words: psychologists, psychological service, extreme conditions, psychological readiness, psychological support.

Актуальність дослідження. Проблема прогнозування поведінки людей в екстремальних умовах, а також оцінка вірогідності збереження їх психічного здоров'я та працездатності після впливу стресових ситуацій, завжди була у центрі уваги досліджень як науковців, так і практиків, зокрема психологів. Особливе місце серед екстремальних ситуацій, які відбуваються сьогодні, посідає війна. Військовослужбовці Збройних сил України, рятувальники Державної служби України з надзвичайних ситуацій, співробітники Національної поліції України щоденно виконують свої службові обов'язки під час ракетних атак, артобстрілів та безпосередньо на лінії фронту. Їх службова діяльність проходить в екстремальних та стресових умовах, відбувається постійне нервово-психологічне напруження, фізичне перевантаження, високий ризик для їх життя та здоров'я. Отже, найактуальнішою проблематикою психологічної служби є розроблення дієвих заходів психологічної допомоги та реабілітації фахівців екстремального профілю для профілактики виникнення девіантної поведінки, посттравматичних стресових розладів, порушень соціально-психологічної адаптації учасників бойових дій.

Мета статті – визначення особливостей сучасної системи психологічного забезпечення фахівців екстремального профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У результаті проведених психофізіологічних досліджень було визначено індивідуально-психологічні особливості та властивості людини, які мають найважливіше значення у забезпеченні працездатності фахівців екстремального профілю. Системотехнічний напрям досліджень був пов'язаний з вивченням інженерно-психологічних питань у системі «людина-техніка», яке складалося з обґрунтування інженерно-психологічної побудови різних систем, розробки принципів проектування діяльності оператора з урахуванням психологічних особливостей забезпечення надійності (Г. Суходольський). Експлуатаційний напрям досліджень полягав у проведенні практичного аналізу порушення надійності систем управління (їх походження, прояву та наслідків) та вирішення завдань оптимізації режимів та форм організації праці, нормування робочого навантаження (Т. Зінченко). До психолого-педагогічного напрямку відносяться напрацювання зі створення системи психологічного відбору фахівців та комплектування малих груп, обґрунтування принципів, форм та методів підготовки, аналіз алгоритмічних основ навчальної підготовки, критерії рівнів підготовленості [6].

У вітчизняній науці за останні двадцять років вирішенню проблем психологічного забезпечення професійної діяльності в екстремальних умовах також приділялася значна увага. Зокрема, це були дослідження психофізіологічного забезпечення працездатності корабельних спеціалістів в екстремальних умовах (М. Корольчук), морально психологічного стану військ та його оцінки (О. Вавринів, М. Варій, С. Миронець), теорії і практики психологічної допомоги потерпілим від катастроф (Я. Овсяннікова, С. Яковенко, С. Кірова), професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ, професійного стресу працівників ДСНС (О. Тімченко, Р. Лазарус, Т. Боровенська), психологічних закономірностей адаптації особистості до особливих умов діяльності (І. Коваль, М. Козяр, О. Охременко, Н. Павлик, М. Павлюк) та багато ін. У працях науковців визначено основні принципи, методи, засоби, заходи та технології проведення психологічної роботи з персоналом екстремальних професій.

Проте умови сьогодення диктують нові вимоги життєдіяльності фахівців екстремального профілю, існує потреба у вдосконаленні системи їх психологічного забезпечення, зокрема у розрізі психодіагностики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Психологічне забезпечення усіх сфер життєдіяльності екстремального профілю координується психологічною службою. До числа фахівців, що здійснюють психологічне забезпечення, входять: психологи територіальних органів управління, психологи спеціальних регіональних центрів швидкого реагування та підрозділів центрального підпорядкування, а також психологи ЗВО із специфічними умовами навчання.

Структурними підрозділами, що у своїй діяльності забезпечують соціальний і психологічний супровід службового процесу особового складу є сектори та відділи психологічного забезпечення. Основною метою їх діяльності є підвищення ефективності службового процесу, розвиток і формування зрілої професійно орієнтованої особистості, захист психічного здоров'я і соціального благополуччя всіх учасників службового процесу, зокрема допомога населенню в умовах війни.

Розглянемо детальніше психологічне забезпечення у структурних підрозділах екстремального профілю. Так, відповідно до наказу МВС України із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства внутрішніх справ № 459 від 05.06.2023, психологічна служба виконує такі завдання:

– надає допомогу керівникам усіх рівнів з питань зміцнення дисципліни й законності в органах внутрішніх справ, створення ефективної

системи забезпечення психологічної та психофізіологічної надійності персоналу;

- здійснює професійні орієнтації і професійно-психологічний відбір кандидатів на службу в органи внутрішніх справ України та навчання в навчальних закладах МВС України з метою визначення їх психологічної готовності до правоохоронної діяльності в органах внутрішніх справ;

- здійснює психологічне вивчення працівників, які переміщуються на іншу посаду в системі МВС України, з метою визначення їх психологічних характеристик та прогнозування психологічної готовності до виконання ними певних оперативно-службових завдань;

- проводить психологічну підготовку працівників органів внутрішніх справ до виконання своїх функціональних обов'язків як у повсякденних, так і в екстремальних умовах;

- проводить психопрофілактичні роботи з персоналом органів та підрозділів внутрішніх справ;

- здійснює заходи щодо оптимізації соціально-психологічного клімату в колективах;

- здійснює психологічне консультування керівників а також працівників органів внутрішніх справ та членів їх сімей;

- здійснює психологічне супроводження оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ;

- впроваджує досягнення сучасної психології в процес розкриття та розслідування злочинів;

- надає психологічну допомогу працівникам органів внутрішніх справ під час охорони громадського порядку та при забезпеченні переговорної діяльності;

- розробляє та впроваджує новітні психологічні технології в оперативно-службову діяльність, у тому числі із застосуванням комп'ютерної поліграфної техніки;

- здійснює психолого-педагогічний супровід навчально-виховного процесу в навчальних закладах МВС України;

- здійснює психологічну підготовку працівників органів внутрішніх справ України;

- надає психологічну допомогу особам, що були прийняті на службу, в адаптації до умов оперативно-службової діяльності;

- впроваджує тренінгові технології формування в працівників органів внутрішніх справ відповідних професійно важливих психологічних якостей, психологічної стійкості, навичок безпечної поведінки, уміння розв'язувати свої психологічні проблеми та управляти конфліктними ситуаціями з урахуванням особливостей несення служби та

категорій працівників органів і підрозділів внутрішніх справ;

- виявляє за допомогою психологічних та соціологічних методів чинників, що сприяють виникненню соціально-психологічних проблем в оперативно-службовій діяльності органів внутрішніх справ [9].

Відповідно до наказу ЗСУ № 317, основними завданнями психологічного забезпечення є:

- моніторинг, аналіз, оцінка та прогнозування розвитку чинників, що впливають на ефективність діяльності особового складу під час виконання завдань за призначенням;

- підтримка та розвиток психологічної стійкості особового складу, налаштування на безумовне виконання завдань за різних умов обстановки;

- надання психологічної допомоги військовослужбовцям, які її потребують, внаслідок дії психотравмуючих чинників військово-професійної діяльності;

- організація професійно-психологічного відбору особового складу, оцінку психологічної придатності окремих військовослужбовців, екіпажів (розрахунків) до виконання завдань за призначенням (крім вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів);

- організація та керівництво системою психологічної підготовки особового складу з урахуванням особливостей професійної діяльності за видами (родами) військ, здійснення її методичного забезпечення;

- апробація та впровадження тренінгових технологій щодо формування та розвитку у військовослужбовців відповідних професійно важливих психологічних якостей, необхідних для виконання завдань за призначенням;

- психологічна допомога особового складу під час ведення бойових (навчально-бойових) дій та повсякденної діяльності (психодіагностика як система використання методів виявлення та вимірювання ступеня психотравмованості військовослужбовців; психологічне консультування, психопрофілактика, психокорекція; психічна реабілітація як система медико-психологічних і соціальних заходів, спрямованих на поновлення, корекцію та компенсацію психотравматичних ефектів, створення позитивних мотиваційних

- вивчення настроїв до виконання бойових (навчально-бойових) завдань);

- вивчення соціально-психологічного клімату у військових колективах з метою визначення основних чинників, що впливають на діяльність особового складу та надання

консультативної допомоги та пропозицій до управлінських рішень керівникам усіх рівнів;

- вивчення індивідуальної та групової консультативної роботи з членами сімей військовослужбовців;

- поліпшення кадрового потенціалу підрозділів та військових частин шляхом організації професійної орієнтації кандидатів для проходження військової служби і навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України, їх професійно-психологічного відбору на підставі результатів вивчення комплексу знань, умінь, особистих якостей, необхідних для професійної діяльності;

- формування та підтримка стійкої мотивації особового складу до виконання завдань за призначенням;

- розробка критеріїв діагностики (оцінки) психологічної готовності особового складу до виконання завдань за призначенням;

- організація моніторингу та прогнозування соціально-психологічних процесів у військах (силах), підготовка пропозицій щодо їх оптимізації;

- організація проведення у військах (силах) психологічних, соціально - психологічних та військово-соціологічних досліджень;

- виявлення чинників, що призводять до виникнення соціально психологічних проблем у службово-бойовій діяльності військовослужбовців;

- організація проведення наукових досліджень з проблем психологічного забезпечення [11].

Відповідно до наказу МВС від 31.08.2017 №747, основними завданнями психологічного забезпечення є:

- організація та проведення професійно-психологічного відбору кандидатів для проходження служби цивільного захисту, роботи (для рятувальників) та навчання у ЗВО ДСНС;

- організація та проведення психологічної підготовки осіб рядового і начальницького складу з урахуванням специфіки та умов виконання завдань за призначенням;

- оцінка рівня індивідуально-психологічних якостей осіб рядового і начальницького складу, які враховуються під час проведення їх атестації;

- надання допомоги керівникам органів і підрозділів цивільного захисту з питань створення ефективної системи психологічної готовності осіб рядового і начальницького складу та рятувальників до виконання завдань за призначенням;

- впровадження новітніх психологічних і психотренінгових технологій, зокрема за напрямками службової діяльності, у тому числі із застосуванням комп'ютерної техніки (автоматизованих психодіагностичних

комплексів), для вивчення, оцінки і прогнозування професійної діяльності;

- вивчення та моніторинг СПК у колективах, рейтингу посадових осіб та надання допомоги керівникам у згуртуванні колективу;

- підготовка рекомендацій щодо запобігання суїцидам, здійснення психологічного аналізу їх причин;

- проведення психопрофілактичної роботи, спрямованої на збереження, зміцнення й відновлення психологічної безпеки та психічного здоров'я осіб рядового і начальницького складу, рятувальників та працівників, запобігання виникненню соціально-психологічної та особистісної дезадаптації;

- надання психологічної допомоги та підтримки особам рядового і начальницького складу, рятувальникам та працівникам, які перебували в екстремальних умовах та постраждали внаслідок дії стрес-факторів;

- надання екстреної психологічної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій [12].

Таким чином, необхідно відзначити, що психологічне забезпечення фахівців для виконання професійної діяльності в екстремальних умовах має низку відмінностей. В міністерствах та відомствах, залежно від специфіки, завдань та функцій, психологічне супроводження має певні відмінності, проте основним вектором, що їх об'єднує, є цілеспрямована психологічна діяльність, що забезпечує належний рівень підготовленості фахівця, чи то колективу, до роботи в ситуаціях ризику й небезпеки для їхнього життя і здоров'я, а також відновлення їхнього психоемоційного стану від наслідків негативних чинників, що впливають як на професійну, так і повсякденну життєдіяльність.

Проаналізувавши нормативні документи та наукову літературу, вважаємо, що психологічне забезпечення професійної діяльності фахівців екстремального профілю повинно включати:

- психологічний відбір фахівців для конкретної професійної діяльності в екстремальних умовах;

- психологічну підготовку фахівців для здійснення професійної діяльності у екстремальних та воєнних умовах;

- психологічну допомогу та підтримку фахівців під час виконання службового завдання в зоні бойових дій;

- психологічну діагностику особистості для виявлення можливих ознак негативних психічних реакцій та станів після завершення службового завдання в екстремальних умовах;

- психологічну експертизу осіб для подальшого здійснення професійної діяльності в екстремальних та воєнних умовах;

– психологічну допомогу та психологічну реабілітацію фахівців після завершення професійної діяльності в екстремальних та воєнних умовах;

– виявлення осіб з ознаками посттравматичного стресового розладу та іншими психічними розладами в зоні бойових дій.

Висновки. Психологічне забезпечення у фахівців ризико-небезпечних професій здійснюється психологічними службами їх відомств, що полягає у підборі персоналу, виявленні їх придатності до умов несення служби, їх супроводженні не лише в ситуаціях ризику, а й в повсякденній життєдіяльності, допомозі, відновленні, вивченні сумісності у колективах. Важливим аспектом сьогодення є те, що з особовим складом, який залучався до виконання функціональних обов'язків в надзвичайних ситуаціях, психологи проводять як психодіагностичні дослідження, так і інтерактивні тренінги для їх відновлення. Це свідчить про важливість та компетентність психологічних служб, що сприяє позитивній психоемоційній життєдіяльності фахівців ризико-небезпечних професій.

Перспективою подальших розвідок вбачаємо розробку та апробацію інтерактивних тренінгових технологій професійно-психологічного супроводу фахівців, чия професія пов'язана з ризиком та небезпекою.

Список літератури:

1. Коваль І. С. Професійна підготовка практичного психолога // Матеріали ІІ науково-практичної конференції «формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем» (4-5 грудня 2020 р.) Запоріжжя 2020., С. 17-20.

2. Коваль М. С., Коваль І. С. Професійно-психологічний супровід рятувальників в умовах ризику: навчально-методичний посібник з організації та проведення тренінгу. Львів: ЛДУ БЖД, 2022. 252 с.

3. Козяр М., Коваль М., Литвин А. Модель формування професійної готовності майбутніх фахівців цивільного захисту. Моделювання педагогічного процесу та психологічного супроводу підготовки фахівців ризиконебезпечних та інших професій: монографія / за ред. М. С. Ковалю, А. В. Литвина. Львів: ЛДУБЖД, 2023. С. 243-256.

4. Приходько І. І. Засади психологічної безпеки персоналу екстремальних видів діяльності: монографія. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2013. 745 с.

5. Психологія екстремальної діяльності: навч. посіб. За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Харків: НА НГУ, 2016. 571 с.

6. Приходько І. І. Професійний психологічний відбір майбутніх офіцерів

внутрішніх військ МВС України: монографія. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2008. 190 с.

7. Мацегора Я. В., Приходько І. І., Воробйова І. В. та ін. Психологічний моніторинг професійно важливих якостей курсантів ВВНЗ МВС України: монографія. Харків: НА НГУ, 2016. 348 с.

8. Мацегора Я. В., Приходько І. І., Воробйова І. В. та ін. Психологічні засади ефективності службово-бойової діяльності військовослужбовців військової служби за контрактом внутрішніх військ МВС України: монографія. Харків: НА НГУ, 2016. 314 с.

9. Наказ від № 459 від 05.06.2023 «Про затвердження Змін до Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських».

10. Наказ-ГШ-№317-від-04.12.14 «Про затвердження Положення про Психологічну службу Збройних Сил України».

11. Наказ МВС від 31.08.2017 №747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій».

12. Наказ МВС від 19.07.2023 № 594 «Про затвердження Порядку взаємодії психологів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України під час дії воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях з питань надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій».

13. Яремко Р.Я. Психологічна підготовка фахівців служби цивільного захисту: Вісник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту № 30. Х.: НУЦЗУ, 2019. С. 78-80.

References:

1. Koval I. S. (2020) Profesiina pidhotovka praktychnoho psykholoha [Professional training of a practical psychologist]. Materialy II naukovo-praktychnoi konferentsii «formuvannia suchasnykh pedahohichnykh tekhnolohii ta osvitnikh system» Zaporizhzhia S. 17-20. [in Ukrainian]

2. Koval M. S., Koval I. S. (2022) Profesiino-psykholohichni suprovid riaturalnykiv v umovakh ryzyku [Professional and psychological support of rescuers in conditions of risk]. Navchalno-metodychnyi posibnyk z orhanizatsii ta provedennia treninhu. Lviv: LDU BZhD, 252 s. [in Ukrainian]

3. Koziar M., Koval M., Lytvyn A. (2023) Model formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv tsyvilnoho zakhystu. Modeliuvannia pedahohichnoho protsesu ta psykholohichnoho suprodu pidhotovky fakhivtsiv ryzykonebezpechnykh ta inshykh profesii

[The model of formation of professional readiness of future civil defense specialists. Modeling of the pedagogical process and psychological support of training specialists in risky and other professions]. Monohrafiia / za red. M. S. Kovalia, A. V. Lytvyna. Lviv: LDUBZhD, S. 243-256. [in Ukrainian]

4. Prykhodko I. I. (2013) Zasady psykholohichnoi bezpeky personalu ekstremalnykh vydiv diialnosti [Principles of psychological safety of personnel of extreme types of activities]. Monohrafiia. Kharkiv: Akad. VV MVS Ukrainy, 745 s. [in Ukrainian]

5. Psykholohiia ekstremalnoi diialnosti (2016) [Psychology of extreme activity]. Navch. posib. Za zah. red. prof. I. I. Prykhodka. Kharkiv: NA NHU, 571 s. [in Ukrainian]

6. Prykhodko I. I. (2008) Profesiyni psykholohichni vidbir maibutnikh ofitseriv vnutrishnikh viisk [Professional psychological selection of future officers of the internal forces of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine MVS Ukraine]. Monohrafiia. Kharkiv: Akad. VV MVS Ukraine, 190 s. [in Ukrainian]

7. Matsehora Ya. V., Prykhodko I. I., Vorobiova I. V. ta in. (2016) Psykholohichni monitorynh profesiino vazhlyvykh yakosteï kursantiv VVNZ MVS Ukrainy [Psychological monitoring of the professionally important qualities of cadets of the High School of the Ministry of the Interior of Ukraine]. Monohrafiia. Kharkiv: NA NHU, 348 s. [in Ukrainian]

8. Matsehora Ya. V., Prykhodko I. I. , Vorobiova I. V. ta in. (2016) Psykholohichni zasady efektyvnosti sluzhbovo-boiovoi diialnosti viiskovosluzhbovtsiv viiskovoi sluzhby za kontraktom vnutrishnikh viisk MVS Ukrainy. [Psychological Principles of Effectiveness of Service-Combat Activities of Military Service Personnel under the Contract of the Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Monohrafiia. Kharkiv: NA NHU, 314 s. [in Ukrainian]

9. Nakaz vid № 459 vid 05.06.2023 «Pro zatverdzhennia Zmin do Poriadku orhanizatsii systemy psykholohichnoho zabezpechennia politseiskykh, pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy ta kursantiv (slukhachiv) zakladiv vyshchoi

osvity iz spetsyfichnymy umovamy navchannia, yaki zdiisniuiut pidhotovku politseiskykh» [On Approval of Amendments to the Procedure for the Organization of the System of Psychological Support of Police Officers, Employees of the National Police of Ukraine and Cadets (Students) of Higher Education Institutions with Specific Conditions of Study, Which Train Police Officers]. [in Ukrainian]

10. Nakaz vid 06.02.2019 №88 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii systemy psykholohichnoho zabezpechennia politseiskykh, pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy ta kursantiv (slukhachiv) zakladiv vyshchoi osvity iz spetsyfichnymy umovamy navchannia, yaki zdiisniuiut pidhotovku politseiskykh» [On Approval of the Regulations on the Psychological Service of the Armed Forces of Ukraine]. [in Ukrainian]

11. Nakaz MVS vid 31.08.2017 №747 «Pro zatverdzhennia Poriadku psykholohichnoho zabezpechennia v Derzhavniï sluzhbi Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii» [On Approval of the Procedure for Psychological Support in the State Emergency Service of Ukraine".]. [in Ukrainian]

12. Nakaz MVS vid 19.07.2023 № 594 «Pro zatverdzhennia Poriadku vzaiemodii psykholohiv Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii ta Natsionalnoi politsii Ukrainy pid chas diï voïennoho stanu v Ukraini abo v okremykh yii mistsevoistiakh z pytan nadannia psykholohichnoi dopomohy postrazhdalym vnaslidok nadzvychainykh sytuatsii» [On Approval of the Procedure for Interaction of Psychologists of the State Emergency Service of Ukraine and the National Police of Ukraine during Martial Law in Ukraine or in Its Certain Areas on the Provision of Psychological Assistance to Victims of Emergencies]. [in Ukrainian]

13. Yaremko R.Ia. (2019) Psykholohichna pidhotovka fakhivtsiv sluzhby tsyvilnoho zakhystu: [Psychological training of civil protection specialists] Visnyk Naukovo-metodychnoho tsentru navchalnykh zakladiv sfery tsyvilnoho zakhystu № 30. Kh.: NUTsZU, S.78-80 [in Ukrainian]

© Р. Я. Яремко, А. А. Ревера, 2023.

Оглядова.

Надійшла до редакції 20.10.2023.

Прийнято до публікації 12.12.2023.